

MARIA
PILCHIN

LECTIA
DE
RUSĂ

Roman-diptic
al memoriei feminine
posttotalitare

Editura Paralela 45

Director de producție editorială: Ionuț Burcioiu

Redactare: Diana Iepure

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Design copertă: Irina Caia

Pregătire de tipar: Marius Badea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PILCHIN, MARIA

Lecția de rusă : roman-diptic al memoriei feminine
posttotalitare / Maria Pilchin. – Pitești : Paralela 45, 2026
ISBN 978-973-47-4476-3
821.135.1

Copyright © Editura Paralela 45, 2026

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.
www.edituraparelela45.ro

Cuprins

DEZVĂȚUL

Izot / 11
Motorul cu aburi / 16
Rascolnicii / 21
George Mortimer Pullman / 24
Gospodină la stat / 32
Găleata / 44
Izba / 50
Rusoaica / 55
Fedot / 62
Zburătoarele / 70
Să mă dezvăț / 73
Cum să mă dezvăț? / 78
Elizaveta / 84
Scrisorile / 88
Trenul / 90
Corcodușul / 99
Interstițiul / 101

ÎNVĂȚUL

Frigul începe la gară / 105

Mircea / 112

Trenul spre Nord / 115

Gâscanul cel alb / 120

Ținutul lăptiu

fără de lapte și miere / 122

Culacii / 131

Număratul bobocilor / 138

Armata Roșie / 141

Reaua bună / 146

Vaca / 148

EDITURA PARALELA 45

DEZVĂȚUL

EDITURA PARALELA 45

Izot

Orice învăț are și dezvăț... Așa se spune. Și am început să mă dezvăț de Izot, pentru că el a murit. Și, dacă nu m-aș fi desprins de el, aș fi murit și eu. Dar ca să te dezveți, trebuie mai întâi să înțelegi ce-ai învățat.

Mă numesc Evdochia Grigorievna Orlova. Popcova, înainte de măritat. Nume apăsător, cu sunete tari, așa de parcă ai auzi din depărtare țăcănitul unei potcoave. Numele meu de fată n-avea însă nicio legătură cu viața cailor. Avea legătură cu oamenii, cu spiritul, cu altarul. Purta cu sine o istorie care se-ntindea dincolo de mine. În el stăteau înghesuie voci, acte, ștampile, fotografii alb-negru cu tristeți ale ochilor și un colț de icoană. Neamul nostru a ajuns la Chișinău dinspre Kazan, unde câmpiile se pierd în zare și stepa-i cât cerul. Ai mei au adus în vibrația orașului o altă înfierbântare a sângelui. Se vede asta în pielea noastră smeadă, arsă de soare, în părul negru, în privirea mea adâncă de tătăroaică. Am moștenit de-acolo ceva din neastâmpărul vântului și din încăpățânarea pământului. Și poate tocmai frumusețea asta sau poate îndărătnicia mea de a nu mă lăsa înfrântă l-a făcut pe Izot Orlov să mă aleagă pe mine dintre toate.

Izot Orlov... un nume care sună ca o chemare scurtă, tăiată, urmată de-un zbor lung. Un ecou de acvilă de munte. Rece, înalt, deasupra pădurilor, cu privirea care nu clipește. În românește, ar ieși poate Vulturescu, nu fiindcă ar fi vulturul de pradă, ci fiindcă vulturul la noi ține locul tuturor păsărilor mari ale înălțimii. În Orlov era închisă stânca, zvâcul și tenacitatea acelei acvile care-și înconjoară prada fără grabă. Izot Orlov este numele unui om care nu se târăște prin lume, ci o privește de sus, cu o singură teamă. Să nu fie doborât înainte de a-și termina zborul. Așa cum ziua tânjește uneori după umbra nopții, așa ne-am găsit și noi. Era un bărbat care mi-a oferit un nume ce cântărea în lume, confortul unei vieți fără griji și o dragoste atât de neobișnuită, încât încă mă întreb cum a început. Niciodată n-am putut explica pasiunea noastră. Nici lui, nici altcuiva.

Era mecanic. Nu există însă un om înțelept fără un strop de nebunie. Izot era nebun după fier. În mâinile lui fierul nu rămânea doar fier. Avea felul acela rar de-a înțelege roțile, arcurile, frânele și tăcerile. Pentru el orice lucru, ca să funcționeze, cerea nu doar pricepere, ci și răbdare. De la el am învățat, fără să-mi dau seama, o mecanică a amorului. Cum se apropie un bărbat de-o femeie, fără s-o sperie, cum o atinge fără s-o închidă, cum îi lasă loc să respire și, tocmai de-aceea, să se lase iubită. Cu el am învățat viața și mersul lumii. Nu din cărți, ci din felul în care-și ducea zilele. Atent, așezat. Fiecare gest avea o greutate și un rost. Era mai mare decât mine, mai înțelept, însă niciodată nu m-a făcut să simt asta ca pe o distanță. Dimpotrivă, îmi întindea mereu o punte. M-a învățat să privesc oamenii, să nu mă tem de zgomotul lumii, să nu fug de întrebările ei. Și, încet, lângă el, am înflorit. Nu brusc, nu spectaculos. O floare care se deschide-n liniște, sub o lumină pe care n-o observi decât când

devine a ta. M-am deschis lumii, floare purpurie. Cu o îndrăzneală nouă în sânge, cu un nume pe care-l purtam altfel, cu inima mai vie. Pentru prima dată, nu mai trebuia să mă împart în bucăți.

Îl văzusem întâia oară în curtea atelierului, între două uși metalice care scârțâiau ca o pasăre bătrână. Era frig, iar aerul mirosea a metal ars, a fier încălzit și a zăpadă înmuiată. Bărbații din jurul lui vorbeau tare, dar el nu ridica glasul. Izot Orlov avea calmul unei puteri care nu cere confirmare. Mustața lui era imensă și îi stăpânea fața. O pădure pe chipul lui. Deasă, adâncă, cu umbre-n care lumina se oprea pentru o clipă, ca să se gândească. Nu era doar podoabă, era un însemn, o hotărâre rostită înaintea cuvintelor. Când întorcea capul, acea pădure se mișca odată cu el, iar zâmbetul, dacă venea, venea rar. Mi s-a părut atunci că orice privire aruncată spre Izot se întorcea înapoi cu o urmă de teamă sau de dorință. Și uneori cu amândouă, amestecate, fără să mai știu unde se termină una și începe cealaltă.

— Domnișoară, a rostit, fără să se grăbească.

Și felul în care a lăsat să-i scape un singur cuvânt m-a făcut să simt că îmi găsește locul înainte să mi-l caut eu. Era fiul cel deștept al arhitectului Efim Orlov, nume cu greutate. Se vorbea despre tatăl lui ca despre un om care ridicase ziduri, iar despre Izot ca despre unul care le făcea să nu se prăbușească. Nu prin desen, ci prin muncă, prin acea știință a detaliului pe care o au doar oamenii ce se uită mult la lucruri până când lucrurile-ncep să le răspundă. În mâinile lui, metalul nu era o unealtă, ci o continuare a gândului. Își sufleca mânecile și, fără să-și murdărească gestul, intra în inima fierului ca un preot în altar. Calm, exact, convins că fiecare mecanism are o slăbiciune care poate fi îndreptată.

Când m-a privit, am avut senzația stranie că îmi vedea și mie rosturile și reglajele. Nu rochia, nu zâmbetul, nu frica mea prost ascunsă, ci arcurile, șuruburile, tensiunile, piesele mici care mă țineau laolaltă. În fața lui, nu mai puteam minți cu ușurință. Și totuși, în loc să mă simt descoperită, m-am simțit... protejată. Ca și cum, în sfârșit, aveam voie să fiu întreagă.

— V-ați rătăcit? m-a întrebat.

Am clătinat din cap.

— Păi... Nu. De fapt, da. Nu știu...

L-am privit ferm. A zâmbit atunci. Zâmbetul acela n-a fost o invitație, ci o recunoaștere. S-a dat un pas înapoi și mi-a făcut loc. Învățase demult că apropierea adevărată nu vine din îngheșuală, ci din spațiul pe care ți-l dă celălalt ca să respiri. Mi-a arătat, fără ceremonie, o bancă de lemn lângă perete. M-am așezat. În atelier era cald, dar înăuntrul meu tremura ceva vechi, ca atunci când te apropii de-o ușă pe care n-ai mai îndrăznit s-o deschizi niciodată. Izot a început să lucreze la o piesă, iar sunetele metalice au devenit, încet, ritm. Știa cu exactitate câtă tăcere trebuie pusă între două vorbe.

— Cum vă cheamă? a întrebat, fără să ridice ochii.

Mi-am înghițit pe jumătate numele, un nume subțire, aproape timid în aerul acela gros.

— Nu sunteți de-aici.

— Da. Da. Sunt... sunt de mai departe, am răspuns, de parcă asta ar fi explicat totul.

Atunci a ridicat capul și m-a privit cu acea seriozitate care nu te judecă, ci te cântărește. Iar eu am simțit, cu o claritate care m-a speriat, că el ar putea să-mi ofere ceva ce n-am avut niciodată. Un nume, o casă fără griji, o viață care, la exterior,

ar fi arătat liniștită. Și tocmai în liniștea aceea, în ordinea ei, să ascundă o flacăra pe care nimeni n-ar fi bănuț-o.

Nu știu de ce, dar m-a lovit brusc rușinea. Rușinea dorinței de a aparține, de a fi luată în seamă, de a fi salvată fără să recunosc. El a înțeles, cred, fără să-i spun. A venit spre mine și, în loc să-mi atingă mâna, a atins cu vârful degetelor marginea băncii, lângă genunchiul meu. Un gest mic, aproape nimic, și totuși un semn. Ca-n mecanică. Nu forțezi piesa, îi arăți doar direcția.

— Nu vă grăbiți, a șoptit.

Și acele trei cuvinte au căzut în mine ca o cheie potrivită într-o broască veche. Pe geamuri se aduna seara. Ziua, oboșită, își căuta umbra. În atelier, aerul vibra de sunete joase, iar în mustața lui Izot părea că se adună toată siguranța lumii. O pădure-n care te poți rătăci și, tocmai rătăcindu-te, să te regăsești. În clipa aceea am știut, fără argumente, fără explicații, că povestea noastră începuse deja, nu printr-o declarație, nu printr-un jurământ, ci prin felul în care liniștea aceea mă făcea să îndrăznesc să exist. O taină a cărnii și a sorții. El era ziua... Înalt, blond, limpede la suflet și la gând. Eu eram noaptea... Brună, aprinsă, cu foc ascuns sub pielea arsă. Din diferența asta s-a născut iubirea noastră. Așa a venit el spre mine. O furtună luminoasă ce dărmă orice teamă și limită. N-a fost doar omul meu. A fost destinul meu. Se întâmplă arareori ca, pentru o clipă, să ai impresia că totul ți se cuvine. E momentul iubirii. Eu am trăit acea clipă dătătoare de viață. Și ea se numește Izot.

Motorul cu aburi

Moara lui Izot era una cu aburi. O construcție solidă, cu ziduri înalte. Și-apoi, în ghețurile acestei lumi neprimitoare, mă izbea gândul că tehnica, minunea secolului, devenea uneori instrumentul groazei. Progresul, pus în mâini rele, putea organiza răul. Fără modernizare, fără motoare cu aburi, ei n-ar fi putut să ne apese, să ne strivească. Fără trenuri, n-ar fi existat deportările. Fără tehnologie, n-ar fi existat camere de gazare. Progresul devenea bici în mâna paznicilor ideologiei, a celor care-l foloseau împotriva vieții.

Peste noapte, Izot devenise o prezență incomodă. Și nu doar el, toți cei ca el, care puneau în mișcare roți, nu lozinci. Noii stăpâni veneau și repetau, la nesfârșit, că tot ce însemna industrie și civilizație se datora lor. Acestor întârziți ai istoriei. Dar moara lui Izot stătea acolo, în picioare, cu aburii ei, cu toată ingineria care cerea minte și curaj. Iar prezența acestei mori le-ncurca socotelile. Pietrele acestei mori aminteau tuturor că forța de a crea nu vine din decrete, ci din palmă și din gând. Moara lui Izot era o dovadă. O dovadă că aici a existat și până la ei muncă, tehnică, ambiție.

Când mă gândesc astăzi la moara lui Izot, văd un personaj viu, născut din credința-n progres, din încăpățânarea unor

oameni care au vrut să aducă viitorul mai aproape. O clădire ridicată în vremea când Basarabia încă respira aerul începutului de secol XX, când Bineșeni era doar o așezare liniștită, cu pământuri roditoare și oameni obișnuiți să-și măsoare viața-n secerișuri. Moara cu aburi a aprins imaginația țărănimii. Era moara ridicată la inițiativa unui boier cu rădăcini fanariote, Serghei Leonard, proprietarul moșiei din Bineșeni. Un om care a înțeles că lumea se schimbă. A vrut aburi, a vrut randament, a vrut făină curată și repede măcinată. A vrut să facă un pas înainte. Și, pentru ca visul lui să se-ntrupeze, a ales doi oameni ca unelte vii ale progresului: Efim Orlov, arhitect format la Ekaterinburg, și fiul său, Izot, mecanic iscusit. Doi ruși staroveri. Tată și fiu aduși laolaltă nu doar de sânge, ci și de-aceeași religie a lucrului bine făcut.

Construcția a durat aproape patru ani. O muncă atentă, fără grabă inutilă. Din 1908 până în 1912, zidurile au crescut, sobru, îndârjit. Cărămida era din argila satului. Pământ topit prin foc, transformat în temelie pentru viitor. Lemnul era de import, tăiat în păduri străine, purtând în fibrele lui zvâcul altor timpuri. Iar mecanismele nu constituiau decât rodul unei ireproșabile inginerii germane. Niște oase perfecte ce urmau să închege o creatură nouă. Moara a fost ridicată lângă un heleșteu care hrănea cu apă aburii fierbinți. În prima vreme, oamenii au privit-o cu suspiciune. Prea modernă. Prea mare. Prea departe de morile lor obișnuite, cele care ascultau vântul sau se hrăneau din râuri. Dar, încet-încet, moara începea să fie convingătoare. Făcea făină de grâu. Griș delicat, fin, pentru mesele cele mai alese. Făină de porumb, hrană de bază pentru țăran. Și o făcea repede, curat, aproape fără greș. Noaptea, când alte mori dormeau, moara aceasta continua să-și miște roțile, iar aburii se ridicau peste sat. Niște fantasme alb-lăptoase.

Curentul electric produs devenea luxul epocii. Lumina se aprindea-n casa boierului, la doar un kilometru distanță. O minune mică pentru sat, un gest de ambiție pentru stăpân. Pe atunci, asemenea minuni nu se găseau la tot pasul. Mai existau mori asemănătoare doar la Chișinău, în partea de nord a Basarabiei și într-un sat din Cimișlia locuit de nemți, oameni ai ordinii și ai tehnicii. Aici, însă, la Bineșeni, moara a devenit mândria oamenilor și, totodată, o mărturie că lumea se schimba.

Anii au curs. Efim Orlov s-a întors la Chișinău să lucreze ca funcționar la primărie. Un om al hârtiilor și planurilor, nu al așteptării lângă aburi. Dar Izot a rămas. Rămasul lui e rădăcină și destin. El a devenit administrator și morar, legat de moară ca de propria bătaie a inimii. A năvălit războiul în 1914. O lume vraieste. Zgomotul ei a răsturnat vieți. Izot a fost mobilizat, a plecat pe front. A fost prins apoi și ținut prizonier în Austria. În cele din urmă, s-a reîntors la moară, la sat, la casa pe care a clădit-o cu mine.

Am crescut împreună trei fete cu nume împărătești. Ecaterina, Elizaveta, Claudia. Trei lumi noi, născute lângă blânda bestie de metal.

Moara respira. Iar când au venit steluțele roșii, a devenit proprietate de stat. Și totuși, a continuat să lucreze la capacitate maximă. Pentru că oamenii au mereu nevoie de pâine. Anii s-au schimbat și legea odată cu ele. Prin anii '60, mecanismul pentru făina de grâu a fost scos, demontat și dus la Cimișlia. Moara a rămas doar cu făina de porumb. O amputare tehnică, o reducere la tăcere a unei părți din identitatea ei. Întreținerea a devenit neglijentă, apoi de-a dreptul distrugătoare. Acareturile s-au prăbușit, cărămidă după cărămidă, precum istoria care se scorojește. Lemnul s-a uscat și a cedat. Au rămas mecanismele

acoperite de rugină, dar care mai rezistă încă. Martore ale unei epoci în care omul visa la viitor cu îndrăzneală.

Astăzi, după o restaurare parțială, mai există doar niște fragmente din vechea moară. Bucăți din lemn, părți ale roților, fiare îndoite de greutatea timpului. Dar în ele pulsează încă particulele din Efim și Izot Orlov. O semnătură tăcută. Un reziduu de vis.

Când atingi zidul morii, simți răceala pietrei. Simți mirosul vechi de abur și de făină, amestecat cu praful anilor. Și mai simți, dincolo de tot, o energie încă nestinsă. E efortul oamenilor care au construit-o, câte un strop de sudoare din fiecare palmă.

Moara nu-i doar o clădire. Moara spune povestea unei epoci în care Basarabia încerca să nu rămână în urmă. Oamenii de-atunci își doreau modernizarea. Priveau cu scepticism, dar și cu speranță. Se temeau, dar, în același timp, își trimiteau sacii de grâu acolo, înălțând bărbătește fruntea spre un viitor pe care nu-l înțelegeau încă. Bătrânii stăteau la cozi, cu sacii în spațele căruțelor, femeile își netezeau baticurile, copiii alergau în jurul clădirii, uimiți de aburii albi care ieșeau din coșul înalt, ca dintr-un balaur prietenos. Și, chiar dacă nimeni nu rostea cu voce tare, toți simțeau în stomac freamătul unei lumi care începea să se miște mai repede.

Dar progresul nu vine niciodată singur. După visurile noi, după steagurile noi, au apărut și ordinele noi. Iar orice ordin, ca și orice ordine, are, de obicei, un preț. Izot, cu moara lui, cu mâinile lui de mecanic priceput, era dovada că Basarabia nu-i un „pământ gol”, așa cum încercau sovieticii să-l zugrăvească. Că oamenii de-aici știu să construiască. Că n-au nevoie să fie învățați cum să meargă înainte. Și asta a deranjat. Pentru că ideologia nu se împacă cu adevărul. Pentru că puterea preferă ori să conducă viitorul, ori să-l rescrie. Moara, cu roțile ei, cu aburii ei,

cu lumina ei, le strica imaginea despre lume. De-aceea, moara a fost zdrobită nu de război, ci de minciună. Nu de inamici, ci de ideologie, una care ucidea oameni.

Și totuși moara încă există. Un templu al muncii. O mărturie a felului în care oamenii încearcă să depășească timpul și, de cele mai multe ori, eșuează, dar eșuează demn.

Uneori, când vremea e moale și se simte miros de ploaie, pare că aburii se ridică din nou. Că roțile se pun în mișcare. Că moara își amintește cu exactitate tot ce-a fost. Și-atunci ați putea să-l zăriți pe Izot. Înalt, cu mânecele suflecate, ștergându-și fruntea, atingând cu o mână roțile, ca și cum le-ar mângâia. O clipă doar. Dar suficient ca moara să-și scuture rugina. Pentru că atâta timp cât cineva își amintește, nimic nu-i pierdut. Atâta timp cât cineva crede, Dumnezeu e mai aproape.

Rascolnicii

Lzot era starover, din vechii-credincioși care n-au primit reformele lui Nikon. Spunea asta fără să ridice vocea, ca și cum ar fi vorbit despre un soi de vreme a casei. „A fost așa”, iar din „a fost așa” curgea tot ce urma. Rușii de rit vechi au fugit în ținuturi mărginașe, unde autoritățile nu-i puteau ajunge și unde reușeau să-și țină rânduiala-n liniște. În munți, în păduri, la marginea apelor, acolo unde drumurile sunt mai rare decât păsările. Acolo le-au rămas ritualurile, ca niște unelte de lucru. Le știau, le păstrau, le dădeau mai departe. Își făceau cruce altfel, cu două degete, nu cu trei, și nu era pentru ei o simplă diferență de gest. O lume întreagă încăpea în acel fel de-a atinge fruntea și pieptul. La împărțășanie numărau prescurile altfel. Și toate procesiunile se organizau într-un fel al lor.

Când îl auzeam vorbind, aveam impresia că la ei credința nu era doar o credință, ci un fel de îndărătnicie în formă curată. Să nu cedezi nici când e cel mai ușor să cedezi, să nu schimbi nimic doar ca să te lase-n pace. În Basarabia li se spunea jignitor „cațapi”, fiindcă purtau bărbi. Era un cuvânt aruncat inițial din dispreț, apoi din necunoaștere, fără să se gândească cineva că barba aceea e, pentru unii, și semn de lume veche, și

jurământ, și chip. Peste Prut le ziceau mai des „lipoveni”. Izot avea și o explicație. Beau ceai de tei și teiul, în rusește, e „липа”. Așa auzise. Mi se părea ciudat cum un copac, o floare, o infuzie simplă să poată deveni nume de neam, iar un neam întreg să fie redus la o cană aburindă. Dar poate că așa procedau oamenii ca să-și facă viața mai ușoară. Puneau însemne de vorbe. Ce nu încape într-o poreclă rămâne, de obicei, nevăzut.

Erau fugari, depărtați de centru. Ruși care n-au mers după porunca împărătească, ci au luat-o în direcția opusă, niște păsări care simțeau furtuna dinainte și nu cereau voie nimănui să-și schimbe zborul. De-asta, când Izot zâmbea rar, zâmbea altfel. Nu zâmbea omului din fața lui, ci unei amintiri foarte vechi, moștenite în sânge. Nu era omul care să ceară, nici omul care să se plângă. Avea în el o liniște aspră, o economie de vorbe, o morală a muncii fără emfază. Izot nu păstrase întru totul riturile lor. Nu ținea toate posturile, nu mergea la toate slujbele, n-avea mereu răbdare pentru literele vechi ale cărților. Dar purta în el spiritul lor întreprinzător, acel reflex al oamenilor care au înțeles că nimeni nu vine să te salveze. Că te bazezi doar pe tine. Că n-aștepți să-ți dea cineva. Că știi să faci dintr-o bucată de lemn un raft și dintr-o sârmă o unealtă, dintr-o zi rea o altă zi, ceva mai bună.

Îl vedeam dimineața cum își îndrepta spatele de parcă și l-ar fi montat cu șuruburi. Își bea ceaiul încet, fără să se grăbească, și ceaiul acela de tei avea ceva liniștitor, dar și ceva așezat, sobru. Mirosea a primăvară, însă era băut ca o rânduială. Punea cana jos, își trecea mâna prin mustață, și se apuca de lucru. Un om muncitor nu se dădea în spectacol. Făcea lucrurile bine, nu pentru laude, ci fiindcă altfel nu concepea. Dacă avea o treabă, o ducea până la capăt, cu acea încăpățănare a staroverului din el.

Să nu lași lucrul neterminat, să nu lași lemnul să rămână strâmb, să nu lași cuvântul să rămână risipit.

Câteodată îmi vorbea despre ai lui, despre un bunic care trecuse prin apă și prin pădure, cu icoana învelită în pânză groasă. „Icoana nu se lasă”, zicea Izot, și-n felul în care rostea „nu se lasă” simțeai că nu vorbește doar despre o bucată de lemn pictat. Vorbea despre tot. Despre oameni, despre legea lor lăuntrică, despre faptul că, atunci când te-ai rupt de centru, nu mai ai decât propriul tău miez. În casele lor, îmi spunea, era întotdeauna un colț pentru icoane. Nu colțul bogat, nu colțul cu lucruri scumpe, ci colțul pentru rânduială. Să știi unde e lumina-n casă. Într-o zi l-am văzut făcându-și cruce, fără să-și dea seama că îl privesc. Mișcarea era scurtă, sigură, ca o semnătură. Atunci am înțeles că poți pierde multe, reușind totuși să păstrezi un gest. Gândul acesta m-a atins ca o rușine și ca o mângâiere. Izot păstrase-n adânc un stâlp nevăzut al credinței lor. Nu riturile toate, nu cuvintele toate, ci o verticală.

Și poate de-aceea, când vorbea despre „rușii fugari”, nu era în glasul lui nici mândrie, nici tânguire. Era un fel de constatare. Așa a fost neamul meu, așa m-a făcut și pe mine. Să nu cer, să nu mă vând ieftin, să știu să țin în mine. Să fiu atent cu ce e al meu. Să muncesc. Iar eu simțeam uneori lângă el cum mă învață un lucru simplu. Că libertatea nu vine neapărat din zbor, ci din felul în care îți porți greutatea. Staroverii lui au fugit de centru ca să-și păstreze rânduiala. Eu nu fugeam nicăieri. Dar, cu Izot aproape, începeam să înțeleg că poți fi, chiar și-aici, la marginea hărții imperiale, un om care nu așteaptă să i se dea. Un om care-și face singur loc în lume, cu mâinile, cu tăcerea, cu răbdarea.